

Josef Švastal

Rekonstrukcja szczytu kamienicy w Litomyślu

Ochrona Zabytków 36/3-4 (142-143), 275-276

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jak widać z zestawienia wyników badań, nawet opierając się na niewielkiej liczbie oryginalnych krosien zachowanych w obrazach jednego malarza, na podstawie ich wyglądu można dokonać pomysłnej próby datowania obrazów. Udaje się to szczególnie w wypadku malarza tworzącego na przełomie epoki malarstwa warsztatowego i epoki niemal fabrycznego wytwarzania materiałów malarskich. Ogromną pomocą w datowaniu okazują się materiały malarskie, które w tym zakresie były na ogół pomijane, jako nie wnoszące wiele nowego do usta-

lenia daty powstania obrazów. Szczegółowa analiza twórczości Piotra Michałowskiego wykazała, że w zakresie użycia niektórych materiałów, takich jak chociażby krosna lub płótna, istnieją jednak prawidłowości lub cechy charakterystyczne pozwalające uściślić periodyzację powstawania dzieł nawet niesygnowanych.

dr Joanna Pasicka-Szpor
Akademia Sztuk Pięknych
w Warszawie

PAINTERS' FRAMES AS AN ELEMENT DATING OIL PAINTINGS OF PIOTR MICHAŁOWSKI

The article is part of a doctor's thesis on "Materials and Techniques in Oil Paintings of Piotr Michałowski". The work of this outstanding romantic painter came to light relatively late, hence it is difficult to date his unsigned paintings. On the basis of examined frames, canvases, mordants and paints the author undertakes an attempt to reconstruct the order of the creation of paintings assuming that there are links between places of artist's residence and materials used in painting.

A study of 32 paintings of Piotr Michałowski found in the collection of National Museums in Cracow and Warsaw has shown that only eight original painters' frames have been preserved. Despite such a small number of frames, they became an important element in dating artist's work, just as their construction depended on places where they were bought or made. Preserv-

ed frames represent four different types according to the construction of angles. The construction of frames from big centres such as Cracow or Warsaw was most sophisticated for that period. On the other hand, the construction of frames from paintings done in country estates, made by rural carpenters reminds of combinations used in the 17th and in the first half of the 18th century.

The dates of the manufacture of frames established in this way were verified during the examination of sub-paintings, mordants and paints, which proved the correctness of proposed dating. The results obtained in the studies reveal a necessity to pay attention to the recording of all conservation interferences including original frames, often removed inconsiderately.

JOSEF ŠVASTAL

REKONSTRUKCJA SZCZYTU KAMIENICY W LITOMYŚLU

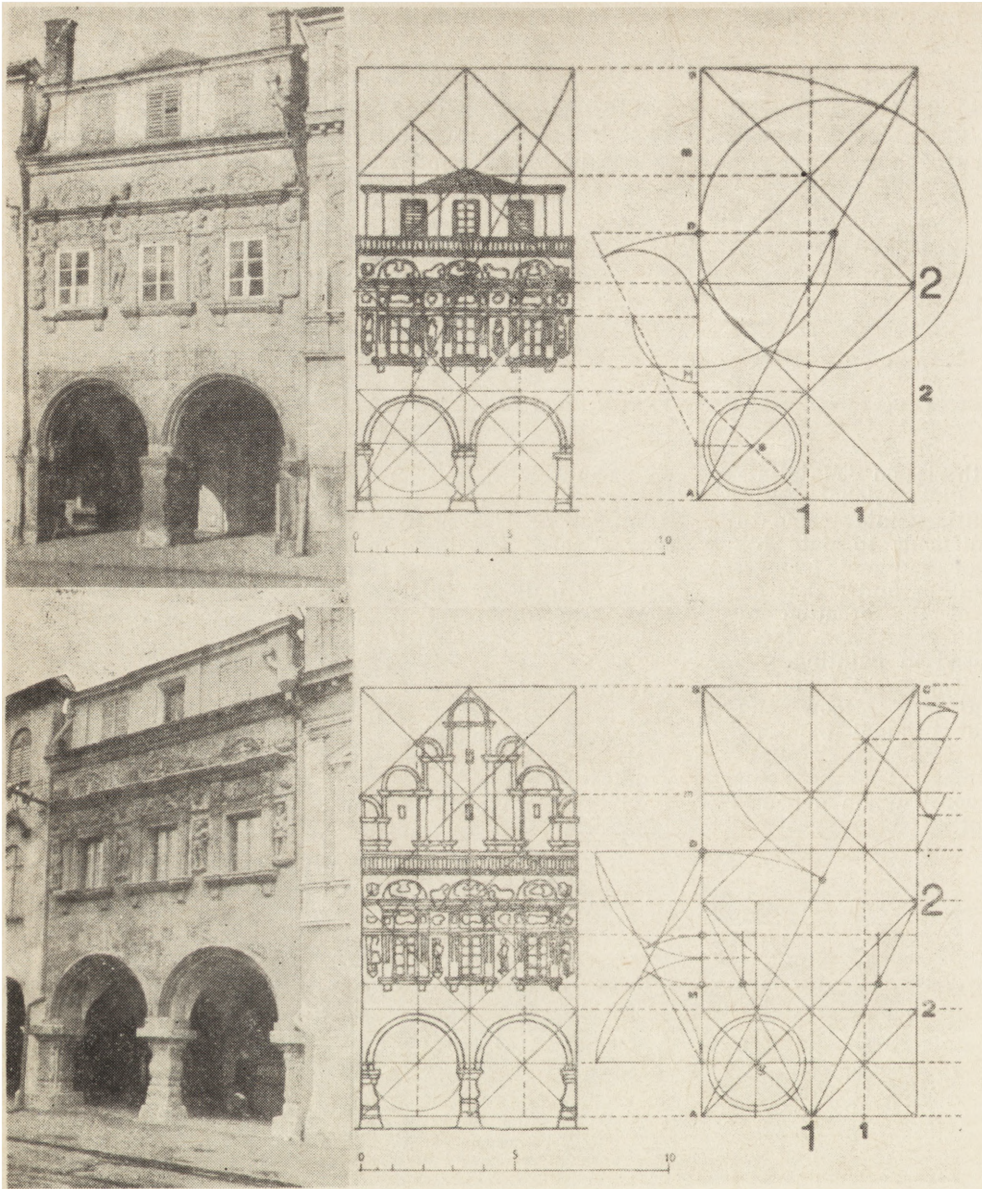
Reguły doskonałych proporcji, opartych na zasadach geometrii, matematyki, poszukujących wzorców w naturze, od wieków wyrażane były w postaci cyfr i ich wzajemnych relacji. Doniosłą rolę odegrało pojęcie „złotego podziału” (*sectio aurea*) czy *ianua harmonie*. Przy rekonstrukcjach i restauracjach obiektów historycznych proporcje i zależności liczbowe oraz analizy geometryczne są niezmiernie pomocne w rozwiązywaniu zadań związanych z historią poszczególnych obiektów.

Na podstawie poznanych zasad geometrycznych, które odnoszą się do wielu obiektów historycznych, przeprowadziłem analizę geometryczną fasady domu nr 101 w Litomyślu (Czechosłowacja). Do 1436 r. istniała tu zabudowa drewniana, następnie rozpoczęto budowę pierwszych domów murowanych na wąskich, głębokich parcelach. Były to kamieniczki

trzytraktowe, z tylną, kolebkowo sklepioną sienią od strony podwórza. Domy w rynku posiadały podcienia. Do wczesnorenesansowych budowli należy m. in. dom „U rycerzy”, dzieło kamieniarza Błażeja z 1546 r. Jednopiętrowy budynek ma kamienną fasadę z bogatymi ornamentalnymi zdobieniami, wywodzącymi się z kręgu renesansu saskiego.

Pierwotny, wysoki kamienny szczyt został zniszczony i zastąpiono go niską empirową attyką. Zachował się jednak układ wnętrza domu z boczną sienią, głębokim traktem tylnym i amfiladowymi pomieszczeniami sklepionymi krzyżowo.

Fasada domu, o trzech osiach okiennych, projektowana była w pionie na planie prostokąta o proporcjach 1:2. Od podstawy po gzyms koronujący utrzymuje się ona w założeniach złotego podziału. Określa to podstawowe proporcje architektoniczne



Kamienica w Litomyšlu (Czechosłowacja) — projekt rekonstrukcji szczytu przy uwzględnieniu tzw. złotego podziału (fot. i rys. autora)

A tenement house in Litomyšl (Czechoslovakia) — plan of the reconstruction of the gable including the so-called golden division

podziału pionowego. Rezultatem podjętej analizy jest dokonanie brakującego szczytu. Projekt rekonstrukcji nawiązuje do zachowanego szczytu kaplicy cmentarnej w Wysokim Mycie, która jest również dziełem Mistrza Błażeja. Zrekonstruowany szczyt odpowiada w proporcjach rozwiązaniu geometrycznemu, to znaczy podziałom i zależnościom wynikającym z utrzymania prostokąta o bokach 1:2. Jego wymiary wyprowadzone są z proporcji geometrycznych zachowanej części budowli. Na przykład podziały wertykalne pasa okiennego wraz

z kamienną dekoracją rzeźbiarską wyznaczyły szerokości podziałów dekoracji architektonicznej szczytu.

Zadania badawcze ochrony zabytków architektury obejmują zatem wiele problemów natury technicznej, a także liczne problemy historyczne, architektoniczne i teoretyczno-artystyczne.

*doc. inż. arch. Josef Švastal
Praga, Czechosłowacja*

THE RECONSTRUCTION OF THE GABLE IN A TENEMENT HOUSE IN LITOMYŠL

The author has made a geometric analysis of a façade in an early Renaissance tenement house (No 101) in Litomyšl in Czechoslovakia. The object of the analysis was to compose the missing gable; the original high stone gable of the house was destroyed and replaced with an empiric attic. However, the arrangement of the inside of the house with a side vestibule, deep back

route and rooms en suite with groined vaulting have been preserved.

The house's gable reconstructed on the basis of a geometric analysis corresponds in proportions to divisions and dependencies resulting from the support of rectangle with sides of 1:2. Its dimensions are derived from geometric proportions of the preserved part of the